

Prez dekembri 1953 g. zavedoha celija Gymnasium na otkupenoto predstavlenie na baleta "Bahchisarajski fontan" v Narodnija teatyr. Omagjosani ot orientalskata muzika na zurli i timpani, gimnazistite zhadno se vziraha v muskulestite kraka na balerinite v trika s cvjat na plyt. Struvashe im se, che tancjorkite ot harema sa syvsem goli pod voalite. Na fona na tymnosinija tjul, kojto predstavljavashe nosht, se paleha i ugasvaha elektricheski svetulki. Trikoto na primabalerinata se razpra mezhdu krakata, tochno kogato tja izdyhvashe na avanscenata. Razporeditelite izhvyriha ot partera malkija Pufko, zashtoto go hvanaha da se samozadovoljava. Dve deca ot malkite klasove se napishkaha ot strah. Neshto hladko techeshe na strujka ot balkona.

Vypreki che prez cjaloto vreme na predstavenieto gimnazistite se celeha s grah prez trystikovi duhala, grimasnicheha i se origvaha po vreme na naj-nezhnite ljubovni sceni, teatyrut se stori na Herceg kato njakakyv syn; sjakash naj-nakraja izpluva ot blatoto na cherno-bjalo-sivite dni na ostrov v cvetove! Teatyrut inache prilichashe na pljushena bonboniera. SHumoljashti lozhi, kadife i pozlata po gipsovite ornamenti na tavana - vsichko tova vyzhiti malkija Herceg. Ot tavana, kato raztopena smetana vyrhu torta za rozhden den, se spuska dylgi prepleteni secesionistichni ornamenti: fantastichen krem ot pylzjashti rastenija, gerbove i dundesti heruvimcheta... Teatyrut go zarazi. Po njakolko pyti gleda "Prodadena nevesta", "Lebedovo ezero", "Zhizel", "Rigoletto" i dve presladeni drami ot Tenesi Uiljams, koito izobshto ne razbra. Sled izvestno vreme otkri, che sled predstavljenijata artistite otivat v edno kafene otvyd rekata. Trygna sled tjah.

Kafeneto na artistite prilichashe na pretyrpjal avarija shlep, zasednal na brega sled otdrypvaneto na njakakva goljama reka v plitkoto korito na Miljacka. Vhodyt mu otkym rekata napomnjashe na kyrma i na chovek mu se struvashe, che tozi bivsh korab, poradi greshka na pijanija si kapitan e izgubil orientacija i s pylna para zaplaval pravo kym planinata. Tozi pochten korab desetiletija nared beshe predlagal ubezhishte na aktjori, poeti i bohemi bez opredelena profesija, na hora s koloritni sydbi, koito ne mozheha da namerjat svoje mjasto v delnichnija zhivot.

Porycha si shokoladov likjor, kato si misleshe, che tova e naj-iziskanoto pitie na sveta. Kafeneto beshe pylno do dupka, a skoro sybraha masite za obshto otpraznuvane na njakakva premiera, taka che momcheto se nameri pritisnato ot veselata kompanija na aktjorite. Naj-posle mozheshe da gi razgleda otblizo! Malko po-dylgi ot obichajnite za grada kosi, shiroki papijonki, shalove i bohemske bareti krasjaha myzhete... Naistina bjaha shumni, no v тази tjahna vrjava njamashe nito zaplaha, nito omraza - ne samo po oblekloto se razlichavaha ot Hercegovite vrystnici, ot uchitelite, sysedite i minuvachite, a i po vsichko ostanalo; izglezhda izobshto ne priznavaha drugi zakoni, osven svoje sobstveni. Herceg se osvobodi ot tjugostnoto chuvstvo, koeto s godini go pritiskashe; izvednyzh vsichko stana vyzmozhno i lesno izpylnimo! Prieha go za svoj i pri vstypvaneto mu v goljamoto semejstvo na teatralnite izgnanici imashe neshto ot blagoslovenata sreshta na groznoto patence s lebedite.

Sled njakolko sedmici syvsem sviknaha s malkija gimnazialen beglec. Mozheshe veche da razlichava shumnite izjaveni ljubovnici po samouverenite glasove i po neshto carstveno v dyrzhaniето im, ot baletistite, koito, metnali s fines krak vryz krak, za uzhas na kelnera ot Teatralnoto kafene, si

porychvaha chaj v pet chasa. Oblichaha se obiknoveno s kadife i tajni poroci. Znaeha, che i drugite znajat za tjah. Okolo vratovete si vryzvaha feerichni koprineni shalcheta s kreshtjashti cvetove. Naj-chesti posetiteli bjaha pensionirani epizodici, koito ot vreme na vreme bjaha naemani ot rykovodstvoto za osobeno golemi spektakli. Kafeneto beshe svoeobrazna aktjorska borsa. V nego chesto se otbivaha hora ot radioto da sybirat glasove za "veseli vecheri" i radio-dramatizacii. Herceg se zapozna i s muzikanti ot orkestyra na operata. Predrazpolozheni kym piene i obremeneni s golemi semejstva, koito izdyrzhaha s instrumentite si, te izpivaha nabyrzo, na krak, po njakolko chashki, vdigaha jakite na zimmite si palta i s vechnija cheren kalyf v ryka si trygvaha, sjakash otivaha da izlezhavat zasluzhena prisysda. Sled dylgo skitane po malki provincialni teatri, v kafeneto se sybiraha artisti, v tyrsene na novi angazhimenti; makar i presledvani s godini ot losh kysmet, ne nikoga na gubeha nadezhda, che publikata vse pak njakoga shte otkrie istinskata im stojnost. Syshtestvuvaneto i dobroto nastroenie na cjaloto tova semejstvo se poddyrzhasha ot obshtata strast, s kojato chakaha svoja zvezden mig (a toj trjabva vse njakoga da dojde, tyj kato idva za vsekigo), kogato naj-nakraja shte stojat na osvetenata scena - ochi v ochi s publikata. Mezhduvremenno, pochti ne bjaha zabeljazali, che myknat sys sebe si njakakvi dechurliga i neusetno napylneli, nezadovoleni i razocharovani zheni, probudili se otdavna ot pubertetskija si unes (bezumno se bjaha vljubili v svoja krasavec pri edno otdavnashno turne v rodnata palanka i bjaha reshili da go posledvat po shirokija svjat). Kakvo drugo im ostavasho, osven da bjagat v bratskata pregrydka na Teatralnoto kafene, v pieneto, v mnimite repeticii i bezperspektivnite razmeni na roli i v smelite planove bez kakvato i da e realna osnova? Nikoj ot tjah ne iskashe da se primiri s tova, che pri nespravedlivoto razpredeljane zhivotyt

zavinagi mu e otredil rolja na epizodik s posredstven talant. Vse pak u vsichki tjah, ta dori i u izkljuchenijata - uspelite, vodeshtite dramatichni aktjori, pod vynshnata im sigurnost tleeshe njakakyv strah ot tova, che se razlichavat ot obiknovenite hora. Tazi sjanka na symnenie i bezzashtitnost gi karashe da pijat poveche ot drugite i da paradirat s moshtnite si dylboki basove ot Shekspirovi dramy i da se celuvat teatralno po dveve buzi, kato zhestikulirat shiroko i patetichno. Zamenjaha scenata s kafene. Sjakash po njuh otkrili bratjata si po neshtastie i profesija - hora na izkustvoto, v kafeneto na Obala kachaha i drugi noshtni ptici ot vsichki kraishata na stranata. Sred tjah imashe uvolneni aktjori (oplakvaha se ot intrigi i "podlagane na krak"), ostareli dovoenni trubaduri s citri i kitari, chijato muzika dobre idva prizori, s poslednata chasha; pristigaha poeti bez lichni dokumenti i pari za bilet, s kojto da prodylzhat pytuvaneto si; lyzhe-pisateli, pytuvashti knizhari bez knigi i presipnali tenori bez glas, koito sled pyrvija lityr pridobivaha zhelanie oshte vednyzh da se uverjat v neshtastieto si i izdavaha hripkav i syskasht zvuk vmesto zavinagi izgubenoto visoko kristalno DO, sled koeto otchajani ruhvaha obratno na masata sred butilkite. I zaboleti balerini se zalutvaha sred bratjata si: oplakvaha se ot razshireni veni i kratyk stazh v profesijata, odumvaha bivshi syuchenichki ot baletnoto uchilishte, che se bili kachili na golemite sceni blagodarenie na vryzki i prostituirane. Vednyzh Herceg se zapozna s edna luda rizhokosa Ofelija, kojato pisheshe soneti i se prodavashe za deset kebapcheta i bira. Taka opozna chast ot zakletoto sdruzhenie na otchajanite, koito skitaha po teatralnite kafeneta iz stranata v tyrsene na mjasto, kydeto naj-setne da namerjat spokojstvie.

Postojannata posetiteli na Teatralnoto kafene nauchiha Herceg da pie rom, kojto po onova vreme beshe tvyrde na moda. Objasniha mu, che shokoladov likjor, kojto beshe prijaten na

nebceto mu, pijat samo damite, a za nego e samo njakoe silno myzhko pitie! Sled njakolko chashki rom napylnno se zalichavaha razlikite okolo masata i veche njamashe znachenie, che Herceg e samo na shestnajset godini, a njakoi ot negovite pokroviteli i nastavnici veche zapochvaha shejsetata, che sa minali prez ogyn i voda, predi da stanat postojanen inventar na Kafeneto, v grad, ot kojto, o, tova i sami veche znaeha! - njama veche izlizane na drugi osveteni sceni! Podrazhavashe im vyv vsichko, a romyt beshe propusk za vissheto obshtestvo na teatralnite lebedi; gyltashe tymnata technost s ostryr miris, otvrashtavajki se ot vsjaka nova glytka, mycheshe se da ostane izpraven na stola, kolkoto se mozhe po-dylgo i gore-dolu stabilen da izleze s ostanalite ot kafeneto.

Minuvachite s uzhas se obryshtaha sled tova krehko, nezho momche, koeto v rannija sledobed se tytreshe myrtvo pijano. Panicheski se dyrzheshe za kamennija parapet na keja, somnambulno usmihnat na svoja koshmar. Den sled den trjabvashe da dokazva prinadlezhnostta si kym aktjorskoto jato s novi i novi chashi rom "Patrija", ot kojto mu goreshe nebceto, gyrloto, stomashnata kuhina, mozykyt, vsichko... Umnozhenijat grad iskreshe i se vyrteshe kato na cirkova stena na uzhasa. Vyrhu nego ruhvaha blizkrite planini. Rekata dishashe i prelivashe ot koritoto si, kato se nadigashe s nevizhdana skorost kym liceto mu. Zazhumjavashe i taka naivno se opitvashe da izbegne svetovyrtezha; no togava pyk tilyt mu zavchas se napylvashe sys zvyntjashti olovni topcheta, nadigashe mu se. Tytreshe se samo s edna misyl v glavata: da se dovleche njakak si do legloto i tam spokojno da umre. S chasove povryshtashe v klozeta vytreshnostite si, naveden nad hlyzgavata bjala bezdna na keramichnata chinija. Misleshe si, che umira, che vsichko svyrshva. Beshe mu krivo, che shte izdyhne na takova mizerno mjasto, vtrenchen v prognila dyrvena dyska. Na drugija den se

budeshe v treska - bled i raztreperan, s cherva, spleteni v morjashki vyzel. Ustnite mu bjaha izgoreli ot alkohol i dim, dyhyt - kisel. Prozrachen ot slabost, toj se vlacheshe do Gymnasium-a i s chasove dremeshe na poslednija chin, s glava vyrhu rycete, dolavjajki dalechnite ednoobrazni glasove na chetjashtite:

"... Nivata otvyd pytja njama poveche ot den oran. Zemjata e plodorodna; kogato godinata e dobra, razhda po dva-tri krysteca letnica.

Ognen tykmo izkara pyrvata brazda, ta shteshe da obyryne... kogato, eto ti majka mu.

- Vizh ti, kak mi raboti mojat starec!... - vikna radostno Miona.

Ognen malko se iznenada.

- Sporna ti rabota, stopanino moj - prodylzhi Miona. - Ja! Kakva ti e hubava brazdicata, i kolko dylboka e!... Ama, che sym i az! Bryshtolevja ti, a ti sigurno si umoren truzheniche moj!... E, pa, eto... eto, sestrichkata ti e prigotvila objad!...

Pri tova Miona byrzo zaizvazhda ot torbichkata prigotvenoto. Postla torbichkata, ta podredi po neja: malko sol, luk, njakolko pecheni kartofa, tynka pitka, kopanka machkan fasul.

- Ostaj raloto, sine! Stiga si mi rabotil!

I sylzite j bliknaha.

Kakvo ti e male? - reche Ognen, sednal. - Ti plachesh?"

- Dobre, stiga! - kazva Kolarevichka na cheteca i toj si sjada na mjastoto, vyzdyhvajki s oblekchenie. Koj shte ni kazhe sega neshto za tova, koeto prochetohme? Koj spi tam na poslednija chin? Herceg! Hajde ti!

"Zashto postojanno mi govoryat na "ti"? - misleshe si, bez da vdigne natezhalata si glava ot china. - Kakva

prostashtina. V Tolstoevija licej kym decata sa se obryshtali na "Vie", zashtoto tova sa bili malki blagorodnici..."

- Ne mu e dobre... - izmykva go ot neudobnoto polozhenie Sead, kojto sedi s nego. - Molja, neshto ne mu e dobre!

- Ako ne mu e dobre, da e otishyl na lekar! A shtom e v klas, znachi e gotov da otgovarja! Kakvo e iskal da kazhe pisateljat?

Klasnata staja se naklonjava pyrvo na ednata , a posle byrzo, zavyrtaiki se okolo osta si, na drugata strana. Stranno, pytnicite vyrhu тази така hlyzgava paluba ne zabeljazvat nishto neobiknoveno.

- "Pyrvata brazda" ot Milovan Glishich! - shepnat mu odstrani.

- V тази pyrva brazda na Milovan Glishich, kojto e, mislja, edin ot naj-golemite ni pisateli...

- Dobre, po-natatyk...

- ... se vizhda, y-y, takova, eksploatacijata, mislja, na kapitalistite nad tezhkoto polozhenie, y-y, takova... iskam da kazha... seljanite... kaktо pokazva i samoto zaglavie... - Herceg umoreno mynka ovehteli dumi, koito se tyrkaljat, byrzo se uvelichavat i se prevryshtat v gladki maslineno-sivi gjulleta, tyrkaljashti se prez klasnata staja. - Po tova vreme... seljanite, znachi, ne sa... mislja... imali, y-y, takova, nikakvi prava...

- Tochno taka - povtarja kato eho Kolarevichka, - ne sa imali nikakvi prava! A kak e imeto na ednolichnata stopanka - majkata, kojato nosi objad za sina si na poletoto? Mi... Mi... Mio...

- Miona! - shepne mu Sead, naveden nad uchebnika, skrit zad Cherimovija gryb.

- Ednolichnata stopanka Miona... - mynka Herceg.

- Tochno taka, Miona... - povtarja napevno Kolarevichka, sled koeto go zabravja i se vryshta na dyskata,

razklashtajki bedrata si na telna krava, podobni na trikrilen garderob. - Dnes shte preminem na minalo stradatelno prichastie! Formite OGRADENI, ZASADENI, NEDOKOSNAT (ne se vyrti tam, mislish si, che ne te vizhdam li?! ) oznachavat dejstvija, koito sa izvyrsheni vyrhu predmetite (brazdi, ovoshki, klon). Minalo stradatelno prichastie e, kakvo? Forma, kojato oznachava, che dejstviето se izvyrshva vyrhu li... li... lica i predmeti i che predmetite "stradat" ot kogo? - Ot glagola... da, ot glagolnoto dejstvie. Namerete i podchertajte vsichki formi na minalo stradatelno prichastie v teksta, kojto prochetohme...

Otnovo syn i pak edna luda scena ot prednata nosht: Vtorijat grobar s razpereni ryce vyrvi kato pehlivan po zaledenija parapet na zheleznija most pri teatyr, a rjadkata mu kosa se vee na srednoshtnija vjatyр.

Blagodarenie na chestite si mahmurluci, Herceg si specheli v Gymnasium-a opredelena reputacija na pijanica. Uvazhavaha noshtnite mu izleti.

Spasjavashe go samo mladostta, kojato s vseki nov den pylneshe venite, kostite i plytta mu s njakakvi chudodejni sokove. Pri tova opozna i svoja protivnik - roma, i mozheshe da mu se syprotivljava. Izgradi si cjala malka taktika: izsipvane na chashata pod masata, nezabeljazana razmjana na pylni i prazni chashi, golemi pauzi mezhdu dve glytki...

Vseki den otivashe do Teatralnoto kafene, za da se prisyedini kym aktjorite, no, uvi, te chesto ne bjaha tam: imaha repeticija (a portieryt ne puskashe Herceg prez sluzhebniya vhod, kolkoto i pyti da se opitvashe da se vmykne) ili masata im beshe veche zaeta i ne go kaneha, a toj beshe prekaleno gord da otide pri tjah nekanen. V takiva sluchai se prestruvashe, che e vljazyl sluchajno v kafeneto, ej-taka, pytjom, da potyrsi njakoj poznat, a sled tova izlizashe navyn i se razhozhdashe do pripadane,

chakashe v sjankata na njakoe dyrvo po brega da izteche porjadychno vreme i da opita s oshte edno vlizane.

Vyv vseki po-malyk grad teatyryt kato gazena lampa privlichia s drevnija si bljasyk peperudi ot opredelen klas chuvstvitelnost. Po-kysno, prez reportjorskata si kariera, Herceg mnogo pyti se ubezhdavashe v тази fatalna privlekatelnost. V dalechnite provincialni gradcheta, koito imaha samo polusamodejni teatri, znaeshe kyde shte zavari momchetata kato nego otpredi dvajsetina godini. I gi zavarvashe. Sedjaha v teatralnite bjufeti. Mycheha se da izglezhdat kolkoto se mozhe po-neprinudeno (izdavashe gi oblekloto i pricheskite im), vinagi se razchuvstvashe i se trogvashe ot тази stara, povtarjashta se istorija. I vinagi zavarvashe na stolovete, ostanali sled bog znae koe predstavlenie, syshtija tip momicheta, koito minavaha ot ryka na ryka - ot gostuvashтите rezhisjori, prez aktjorite, ta do scenichnite rabotnici i osvetelite - stanali veche chast ot scenografijata. Verni robini na teatya! Prespivashe edna nosht s njakoja ot tjah v mestnija hotel ili v staja, opredelena za gostuvashti hora na izkustvoto, i se budeshe otraten ot sobstvenata si zakoravjalost. Ne go radvaha lesnite pobedi! Predvaritelno znaeshe vsichko za tjah, malkite im biografii na nezavyrshili gimnazistki i frizjorski pomoshtnichki, vednyzh zavynag podvedeni ot otrovnija dyh na teatya. Obeshtavaha im malki roli, rabota v kinoto, televizijata, a na drugata sutrin gi zabravjaha i sled tova dylgo izbjagvaha tozi grad. I te plashtaha izvynrednija si danyk za zhivota v teatralното ubezhishte, kaktо njakoga Herceg. I navsjakyde zavarvashe izbledneli teatralni afishi ot otminalite sezoni i turneta, pozhyltelija bljasyk na premierite, ot koito se e ochakvalo tolkova mnogo, imena na umreli i zabraveni aktjori, kiselite izparenija ot malkata chajna kuhnja zad bara, kydeto predpriemchivo raboteshe njakakyv naematel s bjala riza, a kafeto izkipjivashe po kotlona s tri

zagoreli gjoza. Pred nego lezhaha tri stari, uviti v salfetki na kvadratcheta, kifli v ochukana chinija (carski objad!), ribna konserva i sirene "Zdenka" v zlatist staniol. Znaeshe, che vsichki sa dlyzhnici na bjufetchijata, samijat veche zarazen ot teatya.

Kakvo go karashe, shtom pristigne v njakoe gradche, vednaga da potyrsi mestnija teatyr i negovija bjufet, ako ne probljasykyt na stara ljubov, kojato spasjivashe tyzhnata mu mladost?